

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.UİG.0.00.00.06/010.06.02/11
Konu : NATO-SOFA Uygulaması

01/01/2006

GENELGE
No:73

(1) İkinci Dünya Savaşından sonra, kısa adı NATO olan “Kuzey Atlantik Teşkilâtı Antlaşması” Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri arasında 4 Nisan 1949 günü Vaşington’da imzalanmıştır. On iki devlet tarafından kurulan NATO, antlaşmanın gerekli onay işlemlerinin üye ülkelere tamamlanmasından sonra 24 Ağustos 1949 tarihinde uluslararası bir örgüt olarak oluşumunu tamamlamıştır. Türkiye, Örgüte 18 Şubat 1952 tarihinde katılmıştır. Örgüt, sonradan Almanya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, İspanya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan’ın da katılımıyla, bugünkü 26 üyeli halini almıştır.

(2) Ülkemizin NATO’ya üye olmasından sonra, “Güneydoğu Avrupa Müttefik Kara Kuvvetleri Komutanlığı” İzmir’de kurulmuş, Türk ve NATO personeli görevine başlamıştır.

(3) Avrupa Müttefik Komutanlığı’nın (SACEUR) Hareket Komutası ve Güney Deniz Saha Komutanlığı’nın (COMNAVSOUTH) hareket kontrolünde 30 Nisan 1992 tarihinde “Akdeniz Daimi Deniz Kuvveti” (STANAVFORMED) oluşturularak göreve başlamıştır. Türkiye dışında Almanya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, İngiltere, İspanya ve Amerika Birleşik Devletleri anılan kuvvete dönüşümlü olarak sürekli savaş gemisi tahsis etmekte, Deniz Kuvvetlerine ait Aksaz-Marmaris Üssünden yararlanmaktadırlar.

(4) Diğer taraftan, metni 24/11/1984 tarih ve 18252 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yabancı Silâhlı Kuvvetlere Bağlı Gemilerin Türk İçsularına ve Limanlarına Gelişleri ve Bu Sulardaki Hareket ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” hükümlerine göre ilgili Hükümet tarafından yapılan başvuru üzerine yapılacak resmî, resmî olmayan ve olağan ziyaretler Dışişleri Bakanlığı eşgüdümünde yürütülmektedir.

(5) NATO’nun plânlı tatbikatlarından olan “Kararlılık Gösterisi” tatbikatı da periyodik olarak Doğu Akdeniz ve Ege dahil olmak üzere iç sularımızda ve sahillerimizde icra edildiğinden, NATO personelinin ülkemizde geçici görev yapması da olağan bulunmaktadır. Aynı zamanda, son yapılanma ile İzmir’de oluşturulan “Güneydoğu Müşterek Alt Bölge Komutanlığı” ve Eskişehir’de bulunan 1’inci Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı’nın hem millî yapıda hem de NATO yapısında görev yapması nedeniyle ülkemizde görev yapan NATO personel sayısında doğal olarak göreceli bir artış meydana gelmiştir.

(6) Bu Genelge, NATO personelinin yasal statüsü konusunda adlî teşkilatın bilgilendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

(7) Ülkemizin Kuzey Atlantik Teşkilâtı Antlaşması'na katılmasına Dair Protokol ve buna bağlı Antlaşma 18/02/1952 tarih ve 5886 sayılı Kanun ile onaylanmış ve metinleri 19/02/1952 tarih ve 8083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış bulunmaktadır.

(8) Bu antlaşmayı onaylayan Devletler, kendi kuvvetlerinin diğer bir tarafın ülkesinde buldukları sırada tâbi olacakları statüyü belirleme konusunda anlaşılıp, kısa olarak NATO-SOFA olarak tanımlanan **“Kuzey Atlantik Antlaşmasına Taraf Devletler Arasında Kuvvetlerin Statüsüne Dair Anlaşma”**yı ve yapılacak ikili anlaşmalarla ülkelerinde milletlerarası askerî karargâhlar kurulabileceğini göz önünde bulundurularak, bu karargâhlardaki görevlilerin Kuzey Atlantik Antlaşması alanı içindeki statülerini belirlemede mutabakata vararak, Anlaşmaya ek olmak üzere **“Kuzey Atlantik Antlaşmasıyla Kurulmuş Olan Milletlerarası Askerî Karargâhların Statüsüne Dair Protokol”**ü ve ayrıca **“Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtının Milli Temsilcilerinin ve Milletlerarası Personelinin Statüsüne Dair Anlaşma”**yı imzalamışlardır. Ülkemizce 10/03/1954 tarih ve 6375 sayılı Kanun ile onaylanan anılan Anlaşmalar ve Protokol metinleri 20/03/1954 tarih ve 8363 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

(9) Kuzey Atlantik Teşkilâtına üye olan Devletlerle ülkemiz arasındaki ilişkileri özellikle yabancı NATO görevlilerinin Ülkemizde suç işlemeleri halinde izlenecek hukukî prosedürü düzenleyen **“Kuzey Atlantik Antlaşmasına Taraf Devletler Arasında Kuvvetlerin Statüsüne Dair Anlaşma”**nın 1 ve 7'nci maddeleri herhangi bir yanlış anlamaya ve uygulamaya yer verilmemesi için aşağıda açıklanmış bulunmaktadır. Anılan Antlaşma'da yer alan deyimler birinci maddesinde tanımlanmaktadır. Buna göre;

a) “Kuvvet”, bir Bağlıklı Tarafın resmî görevle başka bir Bağlıklı Tarafın Kuzey Atlantik Antlaşması bölgesi içindeki Ülkesinde bulunan kara, deniz ve hava silahlı kuvvetlerine bağlı personeldir.

b) “Sivil unsur”, Bağlıklı Tarafın Kuvvetlerine eşlik eden ve bu Tarafın ordusu hizmetlerinde bulunan ve uyruksuz ya da Kuzey Atlantik Antlaşmasına taraf olmayan bir Devletin ya da ülkesinde Kuvvetin görevli bulunduğu Devletin uyruğu olmayan, ya da normal olarak o Devletin ülkesinde oturmayan kişilerdir.

c) “Yakın”, bir Kuvvet veya sivil unsur mensubunun eşi ve bakmakla yükümlü bulunduğu çocuklarıdır.

d) “Gönderen Devlet”, Antlaşmaya giren Devletlerden birinin ülkesine (Türkiye'ye) Kuvvet göndermiş olan diğer Bağlıklı bir Devlettir.

e) “Kabul eden Devlet”, Kuvvet ya da unsurun ister sürekli ister geçici olarak ülkesinde bulunduğu (Türkiye) Bağlıklı Taraftır.

(10) Antlaşmanın VII'nci maddesinin 1(a); 3(a) (i)-(ii); 4'üncü bentleri hükümlerine göre, gönderen Devlet askerî makamlarının kabul eden Devlet (Türkiye) ülkesindeki kendi kuvvet veya sivil unsur mensupları hakkında sahip olduğu cezaî yargı yetkisinin kapsamı aşağıda gösterilmiştir.

a) Kabul eden Devletin (Türkiye) uyruğu olmamak ve olağan ikametgâhı bu Devlet ülkesinde bulunmamak koşuluyla, gönderen Devlet kuvvet veya sivil unsur mensubunun veya bunların yakınının malına veya şahsına karşı işlenen suçlar,

b) Bu kuvvet veya sivil unsur mensuplarının resmî görevlerinin yerine getirilmesi veya ifası sırasında işlediği suçlar.

(11) Bu duruma göre, gönderen Devlete ait bir kuvvet veya sivil unsur mensubu tarafından Türkiye’de uyruğu bulunduğu Devletin malına veya güvenliğine yahut münhasıran bu Devlet kuvveti veya sivil unsur mensubu veya bunların yakınlarının malına ve şahsına karşı işlenen suçlar ile resmî görevinin yerine getirilmesi sırasında işlenen suçlar hakkında soruşturma yapma yetkisi bunları gönderen Devletin makamlarına ait bulunmaktadır.

(12) Antlaşmanın, VII’inci maddesinin 3’üncü bendinin (b) fıkrası kabul eden Devlet (Türkiye) makamlarının cezaî yargı yetkisini belirtmektedir. Buna göre;

a) Kabul eden Devlet (Türkiye) makamları, gönderen Devlet kuvvetinin veya sivil unsur mensubunun yukarıda (2) nolu bölümde sayılanlar dışında işledikleri suçlarla bunların yakınlarının işledikleri diğer bütün suçları takibe yetkili bulunmaktadır. Bu bağlamda, bu suçlardan biri ile kuvvet veya sivil unsur mensubu veya yakını tutuklandığı takdirde, keyfiyet tutuklunun kimliği, birliği, sınıfı, rütbe veya görevi ve kendisine isnat olunan suçun kapsamı belirtilmek suretiyle Antlaşmanın VII’inci maddesinin 5’inci bendinin (b) fıkrasına göre Türkiye’de bağlı bulunduğu askerî makama, Bakanlığımız aracılığı ile bildirilmesi gerekmektedir.

b) Antlaşmanın VII’inci maddesinin 9’uncu bendi gereğince, kabul eden Devlet (Türkiye) makamlarının gönderen Devlet kuvveti, sivil unsuru veya yakınları hakkında yargı yetkisini kullanırken aşağıda belirtilen;

1. Süratle yargılanmak,
2. Duruşmadan önce kendisine isnat olunan suç veya suçlar konusunda bilgilendirilmek,
3. Aleyhteki tanıklarla yüzleştirilmek,
4. Lehindeki tanıkları kabul eden Devlet yargı yetkisine tâbi iseler, ihzaren getirtmek,
5. Kendi seçeceği bir avukat veya kabul eden Devlet usûl kanununa göre adli yardım yoluyla belirlenecek bir müdafî tarafından savunma hakkını kullanmak,
6. Gerek görülürse çevirmen bulundurulmak,
7. Mensup olduğu Devlet bir temsilcisi ile temasa geçmek veya yargılama usulü elverdiği ölçüde bir temsilciyi (konsolosluk görevlisini) duruşmada hazır bulundurmak, Hususlarına dikkat etmek gerekmektedir.

(13) Yukarıda belirtilen kuvvet veya sivil unsur mensuplarının resmî görevlerinin yerine getirilmesi veya ifası sırasında bir suç işledikleri kanısına varılması halinde;

a) Şüphelinin kimliği, unvan veya rütbesi, bağlı bulunduğu birlik, uyruğu, suçun türü, işleniş şekli, nerede, ne zaman ve kime karşı işlendiğini belirten yazı şüphelinin kimlik fotokopisiyle birlikte ivedi olarak Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne faksla (425 02 90) iletilmelidir.

b) Bu istem üzerine, NATO mensubu olduğunu beyan eden şüpheliye isnat olunan suç veya suçların resmî görevin yerine getirilmesi veya ifası sırasında işlenip işlenmediği hususu Bakanlığımızca Genelkurmay Başkanlığından (Adli Müşavirlik) araştırılarak sonucu ivedilikle ilgili Cumhuriyet başsavcılığına bildirilecektir.

c) Genelkurmay Başkanlığının cevabî yazılarına göre, şüphelinin suç veya suçları işlediği sırada “resmî” görevli olmadığı anlaşılıyor ise, soruşturmaya devam edilerek kanunî gereğinin takdir ve ifası ile sonuçlandırılması gerekmektedir.

d) Şüphelinin isnat olunan suç veya suçları resmî görevin yerine getirilmesi veya ifası sırasında işlediği anlaşılıyor ise, anılan Antlaşma’nın ilgili maddesine atıfta bulunarak düzenlenecek soruşturma evrakının fezlekeye bağlanarak, Bakanlığımıza gönderilmeli ve keyfiyet hazırlık defterine şerh verilerek kayıt kapatılmalıdır.

(14) Bu surette soruşturma evrakı Genelkurmay Başkanlığına sunulmak suretiyle, “Gönderen Devlet” yetkili adlı makamlarına iletilerek, şüpheli hakkında yasal işlemin yapılması mümkün olacaktır.

NATO personeli ile ilgili soruşturmalarda yukarıda açıklananlar çerçevesinde işlem yapılmasını rica ederim.

Cemil ÇİÇEK
Bakan